

Andmekaitse Inspeksioon

31.08.2009

### **Kommentaari juhisele "Isikuandmete töötlemine suguvõsa uurimiseks"**

Saatsite meile arvamuse avaldamiseks juhise "Isikuandmete töötlemine suguvõsa uurimiseks" mustandi. Esitame siinkohal oma kommentaarid punkthaaval.

Esiteks täname AKIt, et sellise juhendi koostamine ette võeti. Selle järgi on vajadus olnud juba pikka aega. Isikuandmete töötlemisega pole mitte kõik veel juriidiliselt selgeks vaieldud, kuigi on olemas ka vastavad kohtulahendid. Samas juhime Teie tähelepanu sellele, et juhise jaoks on vaja mitmest kohast kohendamist ning ka reaalse oludega arvestamist, kuna on selge, et AKI ei saa olla ega peagi olema täielikult kursis suguvõsaurimise üksikasjadega.

Toome siin näiteks väljavõtte AKI kirjast Eesti Genealoogia Seltsile (EGeS) 26.09.2008: *Lähtudes asjaolust, et isikuandmete töötlemise üheks põhimõtteks on minimaalsuse põhimõte, siis jääb Andmekaitse Inspeksioonile selgusetuks, mis eesmärgil on vajalik suguvõsa uuringutes töödelda andmesubjektide terviseandmeid (surmapõhjuseid).* Selgitame siinkohal, et suguvõsa terviseajaloo andmete kogumine on üks perekonnaloos ülesandeid. Ka geenidonoritelt kogutakse selliseid andmeid ning kui suguvõsaurija neid õigel ajal ei säilita (peale surmapõhjuste on palju teisi terviseandmeid, millest dokumentatsiooni pikaajaliselt või üldse ei säili), siis on tema perekonna terviseajaloo uurimine praktiliselt võimatu. Olgu see näide vajadusest AKI ja EGeSi vaheliseks dialoogiks, mis on meeldivalt ja mõistlikult alanud.

On palju küsimusi, kus tuleks lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, mida on kasutatud viimastel aastatel nii mitmeski meie igapäevaelu korraldavates seadustes (näiteks võlaõigusseadus). Ei ole mõtet teha seadust ega juhendit, kui seda hakatakse kohe massiliselt rikkuma. Näiteks on suguvõsaurijatel küsimus, kas peaksime päevapealt lõpetama väga edukate ning regionaalpoliitiliselt (kohaliku elu edendamise jaoks) oluliste sugupuude näituste korraldamise? Ühelgi oma sugupuus näitusele andnud suguvõsaurijal pole ette näidata kausta oma sugupuus esinevate isikute kirjalikku taasesitamist võimaldavate nõusolekutega oma andmeid avaldada. Lisaks – kas suguvõsaurijaid (EGeSi on üle 700 liikme) omavahel ei või oma töid võrrelda ega teineteisele näidata, kuna nad ei kuulu teineteise suhtes "sugulaste suletud ringi"? Nende ja paljude teiste probleemide lahendus, mis peaks olema juhendi tegelik eesmärk, on selgitada lihtisikuandmete koosseisu. Selle kohta on meie seisukoht punkti 6 kommentaarides.

Alltoodud kommentaarid on juhise mustandi kohta juhises toodud punktide haaval.

**Punkt 4.** Siin punktis oleks ehk õige koht selgitada ajalooliste isikuandmete olemust. Nimelt ka 18. sajandil elanud inimeste andmed on isikuandmed. Võiks olla selgelt öeldud, kas ja kuidas reguleerivad seadused nende andmete töötlemist, sest see küsimus tekib uurijatel ikka ja jälle, kui mainitakse, et isikuandmed on praktiliselt kõik andmed konkreetselt tuvastatava isiku kohta. Põhimõtteliselt võiks ajalooliste isikuandmete all

mõista juurdepääsupiirangu tähtaegu ületanud isikuandmeid ehk siis üle 30 aasta tagasi surnud või üle 110 aasta tagasi sündinud inimeste isikuandmeid.

Mida mõeldakse juhendis mainitud “sugulaste suletud ringi” all? Kas see on piiramatu ring veresugulasi? Kas nende hulka kuuluvad ka hõimlased (abikaasad) jt mitteveresugulased (kasulapsed, äiad-ämmad jne)? Suguvõsa kokkutulekutel on enamasti ühe 300 aastat tagasi elanud abielupaari järeltulijad, keda võib olla mitu tuhat inimest. Kas see on “sugulaste suletud ring”? Kas sellisel kokkutulekul võib sugupuud lihtisikuandmetega (sh põlvnemise andmed) avalikult eksponeerida, kui puuduvad igalt sinna kantud inimeselt või surnu puhul tema kohta nõusolekut andma õigustatud isiku kirjalikku taasesitamist võimaldav nõusolek sugupuul leiduvate isikuandmete avalikustamiseks?

Eelmine küsimus seostub ka juhendi **punktiga 5** – kas sugupuu paljundamine ja levitamine sugulaste hulgas on avaldamine või mitte? Raamatuga tegu ei ole, raamatukogudesse ta (kasvõi sundeksemplari nõude kaudu) ei jõua. Samas on tegu mingil määral tiražeeritud andmetega.

**Punkt 6.** *Nõusolekut ei ole vaja surnu lihtisikuandmete avaldamiseks: nimi, sugu, sünni- ja surmaaeg, surma fakt (§ 13).* – See loetelu ei lähe kindlasti kokku suguvõsauurijate soovidega. Kas lihtisikuandmete hulk on sellega ammendavalt piiritletud? Sugupuudel on reeglina järgmised andmed lisaks loetletutele: sünni- ja surmakoht, põlvnemise (st vanemate) andmed, abiellumise aeg ja koht. Kas need võib samuti lugeda lihtisikuandmete hulka? Need on põhilised andmed suguvõsauurimustes ning rahuldaksid hinnanguliselt 95% suguvõsauurijate vajadustest andmete avaldamiseks. Sinna lisanduvad juba eluloolised andmed, mille avaldamiseks peab kahtlemata olema juba andmesubjekti nõusolek. Juhendis peaks olema selgelt ja ühes kohas eraldi punktina kirjas (praegu on põlvnemise andmeid lihtisikuandmetena hoopis juhendi punktis 9 mainitud), mis on lihtisikuandmetena käsitletavat. Nende loetelu võiks olla suguvõsauurijate arvates selline, nagu siin lõigus meie poolt välja pakutud. Praegu on lihtisikuandmeid mainitud pp 6-7 ühtemoodi ning p 9 on loetelu täiendatud.

Küll aga on küsitav, kas lihtisikuandmetena on käsitletavat *emaks, isaks ja abikaasaks olemine* igal juhul? Praegu jääb juhendi p 9 selline mulje, kuid vallaslaste ning lapsendamiste juhud siia kindlasti ei kuulu. Kuna aga praegu sünnib üle poole lastest vallaslastena, siis reaalsuses kõikide vallaslaste vanemate andmete avaldamise keelamine pole samuti mõistlik. Seetõttu pakume välja, et vanematest põlvnemine võiks kuuluda lihtisikuandmete hulka “abielust ning pikaajalisest kooselust sündinud laste puhul”. Pikaajaline kooselu oleks tinglikult selline, millest teavad ka lapse ema ja isa lähisugulased.

**Punkt 7.** *Sugupuu-andmete avalikkusele kättesaadavaks tegemise vajalikkust tuleks tõsiselt kaaluda.* – soovitame sellist lauset juhendis mitte avaldada, kuna see ei erista ajaloolisi sugupuuandmeid ning tänapäeval elavate inimeste andmeid. Anda juhendis soovitus sugupuuandmeid pigem mitte avaldada, oleks raske hoop Eesti rahvuskultuurile ning -tunnetusele. Suguvõsauurimine on üle saja aasta olnud lahutamatu (seda ka nõukogude perioodil) osa eestlusest ning oma eesti juurte tundmine on üha olulisem ka praegu globaliseeruvast ühiskonnast. Ka Riigikohtu halduskolleegium on leidnud (3-3-1-57-03, 23.10.2003), et *Isiku huvi oma päritolu, esivanemate, sugulaste ning hõimlaste kindlakstegemiseks on sotsiaalselt põhjendatud huvi, mis on kooskõlas ühiskonnas levinud arusaamade ja väärtushinnangutega. Sellise huvi realiseerimise piirangud peavad tuginema seadusele ja olema põhjendatud.* Sugupuude avaldamine raamatutes ja internetis on väga oluline tihti just parimate ja seega eeskujulike suguvõsauurimuste lõpptulemus ning väljund. Selle ära jätmise soovitamine ei tohiks olla

küll AKI eesmärk. Samuti on sugupuude avaldamine üha enam ja enam internetis ning sahtlisse paberite korjamise aeg on möödas. Seega peaks juhend avaldamisele võimalikult selge vastuse andma. Pakume välja, et juhendis võiks olla kirjas, et lihtsikuandmeid (ülalmainitud meie välja pakutud koosseisus) avaldades võib eeldada, et andmesubjekt seda lubab, kuni ta pole seda keelanud.

**Punkt 10.** Juhendisse on kopeeritud IKS § 7. Kas seaduse sõna-sõnaline kopeerimine ilma tegelike juhendite andmata on vajalik? Seaduse § 7 sätestatud põhimõtteid ei saa laiendada kõikidele isikuandmetega tehtavatele toimingutele ilma selgitusteta. Näiteks *isikuandmeid võib koguda üksnes määratletud ja õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning neid ei või töödelda viisil, mis ei ole andmetöötuse eesmärkidega kooskõlas*. Suguvõsauurijatel tekib küsimus, kas EGeS peaks välja töötama suguvõsa määratletud eesmärkide nimekirja, mida kõik suguvõsauurijad saaksid siis kasutada kui oma eesmäärke?

Teine suguvõsauurijale absurdseks näiv kohustus (just nimelt kohustus!) seadusest/juhisest: *isikuandmed peavad olema ajakohased, täielikud ning vajalikud seatud andmetöötuse eesmärgi saavutamiseks*. Mis on suguvõsauurimisel täielikud andmed? Kui eesmärk on uurida oma perekonna ajalugu (see ei hõlma mitte ainult oma põlvnemist, vaid ka teiste veresugulaste elulugusid jne – suguvõsauurimise ring on praktiliselt lõputu) ja eesmärk on koostada suguvõsauuring kõikide 1675 sündinud Otsa Jüri ja Mari järeltulijate kohta koos elulooliste andmetega, siis kas juhul, kui kellegi sünni- või surmakohta või kooli lõpetamise aastat pole teada, on andmed ebatäielikud ning seega seadusevastased? Need näited on toodud juhendi punkti 10 kopeeritud IKS § 7 sätete ebakohasuse näitamiseks. Need seaduse sätted on mõeldud eelkõige asutuste kogutavate isikuandmete (riigiasutused, pangad, kindlustusasutused jne) kohta, mitte aga absoluutselt kõikide isikuandmetega käivate toimingute kohta. See pole kahtlemata olnud seaduse eesmärk või on tegu äärmiselt ebaõnnestunud sõnastusega. Seetõttu ei ole neid põhjust ka suguvõsauurijatele mõeldud juhendis tsiteerida.

Suur osa suguvõsauurimisest ning ka kodu-uurimisest (küla ajalood, koolide ajalood) on tegelikult võrdustatavad ajaloouurimustega. Kust lõpeb teadus ja kust algab harrastus? Esitame kirja lisana väljavõtte professor Mati Hindi raamatust “Minu vaade maale ja merele” (Tallinn, 2007), mis sai EGeSi poolt 2007. a aasta väljaande tunnustava tiitli. See on suhteliselt tüüpiline andmete koosseis ühes suguvõsauurimuses. Kas seda on võimalik ja põhjust laherdada IKS § 7 toodud punktide alla? Kas kõikide selliste andmete avaldamiseks on vajalik seal kirjas olevate isikute kirjalikku taasesitamist võimaldava nõusoleku olemasolu?

### **Lisakommentaariid juhendi kohta**

1. Oma kirjas 01.09.2008 küsisime AKIlt *Kui üks sugulane annab ka teiste põlvnemisandmeid (oma lapsed ja lapselapsed, õed-vennad, vanemad, tädid-onud), siis kas neid andmeid võib avalikustada?* Teie 26.09.2008 vastuses oli, et *ei saa üks sugulane anda teise eest nõusolekut isikuandmete töötlemiseks*. Kas lihtsikuandmete puhul on see süsiki lubatav, kui praegust juhendit lugeda? Küsimus ongi praegu eelkõige põlvnemisandmetes (kes on kelle laps).

2. Samuti mainitud kirjadest meie küsimus: *6. Mida teha alla 30 aasta tagasi surnud inimese andmete puhul, kui IKS § 13 lg 1 määratud isikute ringist pole kedagi elus või võimalik leida (nt pärjajaid)?*

ja AKI vastus:

*6. Surnud isikute andmete puhul, kelle surmast ei ole veel möödunud 30 aastat ning kelle pärjajad on surnud või ei ole võimalik leida, siis sellisel juhul omab tähtsust millisest allikast on andmed saadud*

*ning millises mahus (milliseid) andmeid töödeldakse. Kui andmed on saadud õiguspäraselt avalikustatud allikast, siis kellegi nõusolekut vaja ei ole.*

Siit ettepanek juhendisse panna kirja seda teemat käsitlev punkt. Nimelt väga palju on juhtumeid, kus inimesed on surnud järeltulijateta, kuid vähem kui 30 aastat tagasi. Samuti on tihti järeltulijaid võimatu leida (lapsed põgenesid II maailmasõja ajal välismaale või on Eestis teadmata ajal ja kohas surnud – rahvastikuregistris ei leidu). Kui nende õe- või vennalaps või veel kaugem sugulane või “naabrinaine” annab nende kohta lisaandmeid peale lihtisikuandmete (kirjeldab nende elu-olu), siis kas neid andmeid ei või avalikustada, kuni 30 aastat surmast on möödunud? Kellegi huve nende avaldamine reeglina ei kahjustaks. Juhendis võiks olla sõnastus, et selliseid andmeid võib avalikustada, kui see ei kahjusta andmesubjekti mainet ning mille avaldamiseks tema või tema järeltulijad elus olles tõenäoliselt nõusoleku annaksid.

3. Väljavõte mainitud kirjast. Küsimus: *11. Millistel juhtudel peab suguvõsaurija andmete (sh eraeluliste ja delikaatsete, kui nende avaldamiseks on andmesubjekti nõusolek) töötlemise AKIs registreerima?* Vastus: *11. Juhul, kui töödeldavate andmete hulka kuuluvad delikaatsed isikuandmed (mille loetelu on ära toodud isikuandmete kaitse seaduse § 4 lõikes 2), tuleb delikaatsete isikuandmete töötlemine registreerida Andmekaitse Inspeksioonis või määrata delikaatsete isikuandmete töötlemise eest vastutav isik (millest teavitatakse Andmekaitse Inspeksiooni) olenemata sellest kas delikaatsete isikuandmete töötlemine toimub andmesubjekti nõusolekul või seaduse alusel.*

Seega ka juhul, kui andmesubjekt on oma nõusoleku andnud oma delikaatsete isikuandmete avalikustamiseks ning see on suguvõsaurijal plaanis avaldada raamatus või internetis, peab suguvõsaurija töötlemise AKIs registreerima? Kui see nii on, peaks see olema juhendis kirjas.

4. Väljavõte mainitud kirjast. Vastusest küsimusele 13: *Piisavaks ei saa aga pidada lihtsalt e-kirja teel antud nõusolekut kuna ei ole võimalik tuvastada kes kirja saatis. Nõusolek peab olema allkirjastatud. Väljavõte praegusest juhendi mustandist: Nõusolek peab olema kirjalikeku taasesitamist võimaldavas vormis (§ 12 lg 2) – seega võib olla ka näiteks e-kiri või faks. Saame aru, et suguvõsaurija peaks lähtuma siiski juhendist?*

Lugupidamisega

Raivo Maine  
Eesti Genealoogia Seltsi juhatuse esimees  
[eges.estonia@mail.ee](mailto:eges.estonia@mail.ee)  
mobiil 501 6860

Fred Puss  
Eesti Genealoogia Seltsi juhatuse liige  
[fred@isik.ee](mailto:fred@isik.ee)  
tel/faks 742 0882, mobiil 528 8329

Lisa: Koopia Mati Hindi raamatust “Minu vaade maale ja merele”, lk 514.

## VIIES SUGUPÕLV on Jaan ja Ell Hindi ning Jaak ja Alide Reidolfi lapselapsed, OSKAR JA LINDA HINDI LAPSED

5 **Aade-Kaja Hint** (abiellununa **Peiker**, 12. jaan 1935, Tartu – 24. august 1996, Rõngu) ristiti 18. jaanuaril 1936, leeris käis ta Rõngus 7. juulil 1957 (tollal oli avalik leeriskäimine ka väikesel viisil Nõukogude-vastasuse näitamise). Nagu isa Oskar, nii oli ka Aade terve oma ametliku tööelu piimatööstusettevõtete raamatupidaja.

Aade abikaasa oli **Lembit Peiker** Rasinalt (\*15. dets 1928). Nende abielu registreeriti Tartus ja nad laulatati Tartus Peetri kirikus 29. augustil 1959 (samal päeval leeritati mind). Sellest abielust sündis kaks poega. Abielu lahutati jaanuaris 1973. Omandiõiguse taastamise ajal **tagastati Aadele vanaisa Käoste talu**. Aade oli sündinud suure talu perenaiseks: järelejätmatult töökas, nõudlik ja väga helde. Aga ajalugu ei lasknud loomulikel arengutel teoks saada. Aade on maetud Rõngu surnuaeda Käoste hauaplatsile.

### Aade-Kaja ja Lembit Peikeri lapsed

6 **Kaido Peikeri** (\*29. juuli 1960, Tartu) abikaasa ja laste ema oli **Luule Pärnapuu** (\*1961); nad abiellusid Tartus 7. augustil 1982. Sellest abielust sündis kaks tütart. Abielu lahutati 2003.

Kaido omandas elektroonika- ja elekristeemide alase hariduse Eesti Põllumajanduse Akadeemias (praegune Maaülikool). Isescisvuse ajal sai temast Tartus keskmise suurusega õmblus- ja transpordiettevõtte juht ja kaasomanik. Pärast abielu lahutamist on tütarde koolitamine olnud põhiliselt Kaido hooleks. Kaidol on uus kooseluperekond.

### Kaido ja Luule Peikeri tütred

7 **Kaidi Peiker**, \*1983

7 **Kaisa Peiker**, \*1984

Kaidi ja Kaisa omandavad humanitaarkallakuga kõrgharidust.

6 **Ain Peiker** (\*28. sept 1964, Tartu) ja **Sirje Olep** (\*25. aprill 1964) abiellusid Tartus 18. nov 1983 ja neil on kaks tütart. Aini hariduseks ja tööks on autoasjandus, aga ta võtab osa ka vanema venna tegemistest.

Ain ja Sirje on pärast ema Aade surma (1996) Aini vanavanaisa Jaak Reidolfi Käoste talu omanikud. Tänu nendele võib loota, et oma suguvõsa veri kinnitab Käostel uuesti kanda.

### Ain ja Sirje Peikeri tütred

7 **Katrina Peiker**, \*1984

7 **Helena Peiker**, \*1985

Mõlemad tütred omandavad humanitaarkallakuga kõrgharidust. Katrinal on püsivast kooselusuhtest tee-ehitusinseneri **Veikko Vapperiga** tütar **Lisette** (\*2005).

5 **Mati Hint** (\*28. august 1937, Tartu; see oli laupäeva hommikul nisurehepeksu ajal, aga teade minu sündimisest Tartus jõudis Ülpre tallu alles õhtupoolikul) – mind ristiti 9. märtsil 1939 ja leeritati Tartus mu õe Aade laulatuse päeval 29. augustil 1959. Abielu **Juta Bergmaniga** (\*3. okt 1938, Tartu; ristitud Rakveres augustis 1939) registreeriti Tartus 31. dets 1966. Abiellumine oli vaikne ja suure peota, sest see oli kord juba edasi lükkunud minu raske haiguse tõttu. Koos istuti mu õe Aade pooleliolevas majas Öuna tänavas Tartus.

Laste ristimisega polnud Ülpre uuel ajal enam vaja kiirustada – polnud põhjust karta, et laps võib lastehaigusse surra. Suurtalunike lapsed sündisid 30-ndatel aastatel juba Tartu kliinikutes. Aade ristiti aastaselt, mind ristiti alles poolteiseaastasena. Minu ristiisadeks olid **Aksel Mets** ja **Harald Luik**, ristiemaks tädi **Aino Luik**, nii et tema matusefotol 1942 on ühel pärjalindil lugeda “Kallist ristiema AINOT mälestab ristipoeg Mati”.

Meie ristinimedele üle on külas olnud käibel naljajutt. Et Aade nimeks tahtis üks vanematest **Kaja** (mis oli suurpõllumeeste lehe nimi – Ülprele see leht käis), siis naljatati, et kui poeg tuleb, siis saab nimeks *Postimees*. Kompromiss oli Aade-Kaja, Aade ise kasutas ühel noorusperioodil oma teist nime fotodele kirjutatud pühendustes, muidu oli ta ikka Aade.